

Анатолій Гайдин, Іван Зозуля

РЕВИТАЛІЗАЦІЯ ТЕХНОГЕННИХ ЛАНДШАФТІВ

ЕКОЛОГІЧНІ БОЛЯЧКИ ЛЬВІВЩИНИ

Підтоплення земель у
Червонограді

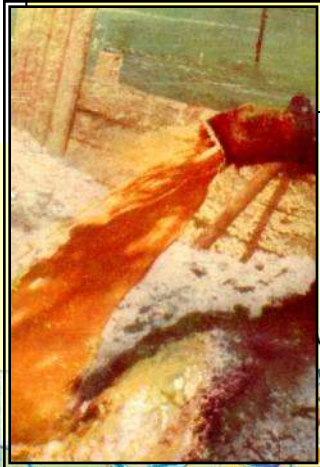
Руїни Роздола і Яворова

Некероване затоплення
шахти у Бориславі

ГІРНИЧО-ХІМІЧНА ПРОМИСЛОВІСТЬ ЛЬВІВЩИНИ

Яворівське ДГХП „Сірка

- 74 км² земельного відводу, в т.ч.
- сірчаний кар'єр площею 9 км², глиб 70 м,
  - сім великих водосховищ,
  - три хвостосховища, 20 млн м³ відходів,
  - розташування в басейні Вісли,
  - розвиток гіпсового карсту,

Роздільське ДГХП СІРКА

- 29 км² земельного відводу, в т.ч.
- кар'єрні виїмки площею 7 км²,
  - 4 млн т фосфогіпсу на березі Дністра,
  - 65 млн т відходів збагачення,
  - 500 000 м³ кислої води,
  - зсуви, що загрожують місту Новий Розділ

Подорожненський рудник

- 17 км² земельного відводу, в т.ч.
- сірчаний кар'єр площею 5 км², глиб. 90 м
  - село Подорожне на борту кар'єра,
  - більше 30 новоутворених озер,
  - річка Свіча поблизу кар'єру

Стебницький „Полімінерал”

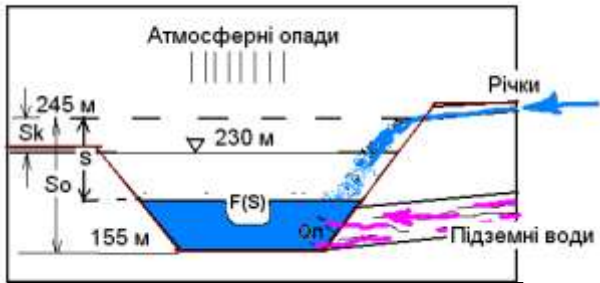
- 2 шахти, 30 млн м³ порожнин,
- Рудник №2 в стані консервації, соляний карст, хвостосховище в басейні Дністра з розсоллом, місто Стебник над гірничими виробками, гірничий відвод на межі з Трускавцем.

НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ ДІЯЛЬНОСТІ ГІРНИЧО-ХІМІЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

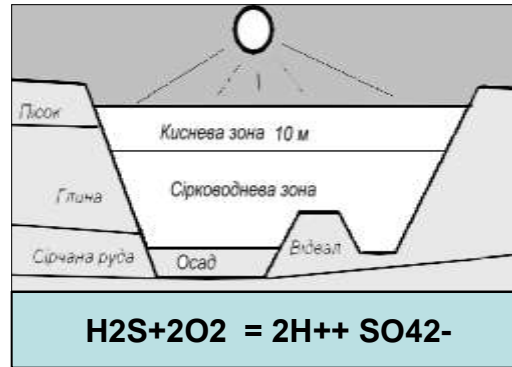
ПРОЦЕСИ ВРІВНОВАЖЕННЯ

Затоплення

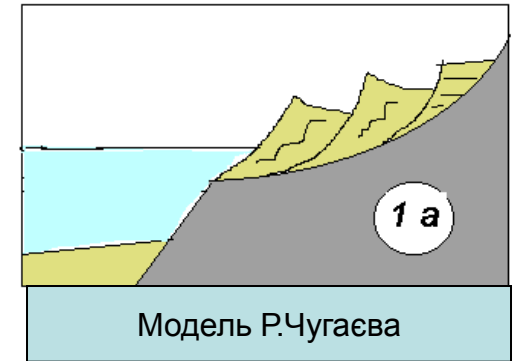

$$(Q_p(S) + Q_a + Q_r) \cdot dt = - F(S) \cdot dS,$$

Формування хімічного складу

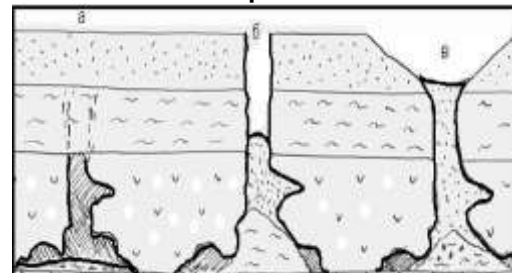
Зсуви

Розмив

Карст

Ревіталізація

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ РЕВІТАЛІЗАЦІЇ

- 1. Відновлений ландшафт має бути кращим за історичний
- 2. Наукове прогнозування поведінки неврівноважених систем
- 3. Порівняння витрат з можливими збитками
- 4. Опора на процеси природного самовідновлення
- 5. Постійний моніторинг і коректировка проектів
- 6. Розмежування компенсаційних витрат і інвестицій
- 7. Гарантійне фінансування
- **Мінімальні витрати –**
- **максимальний ефект**

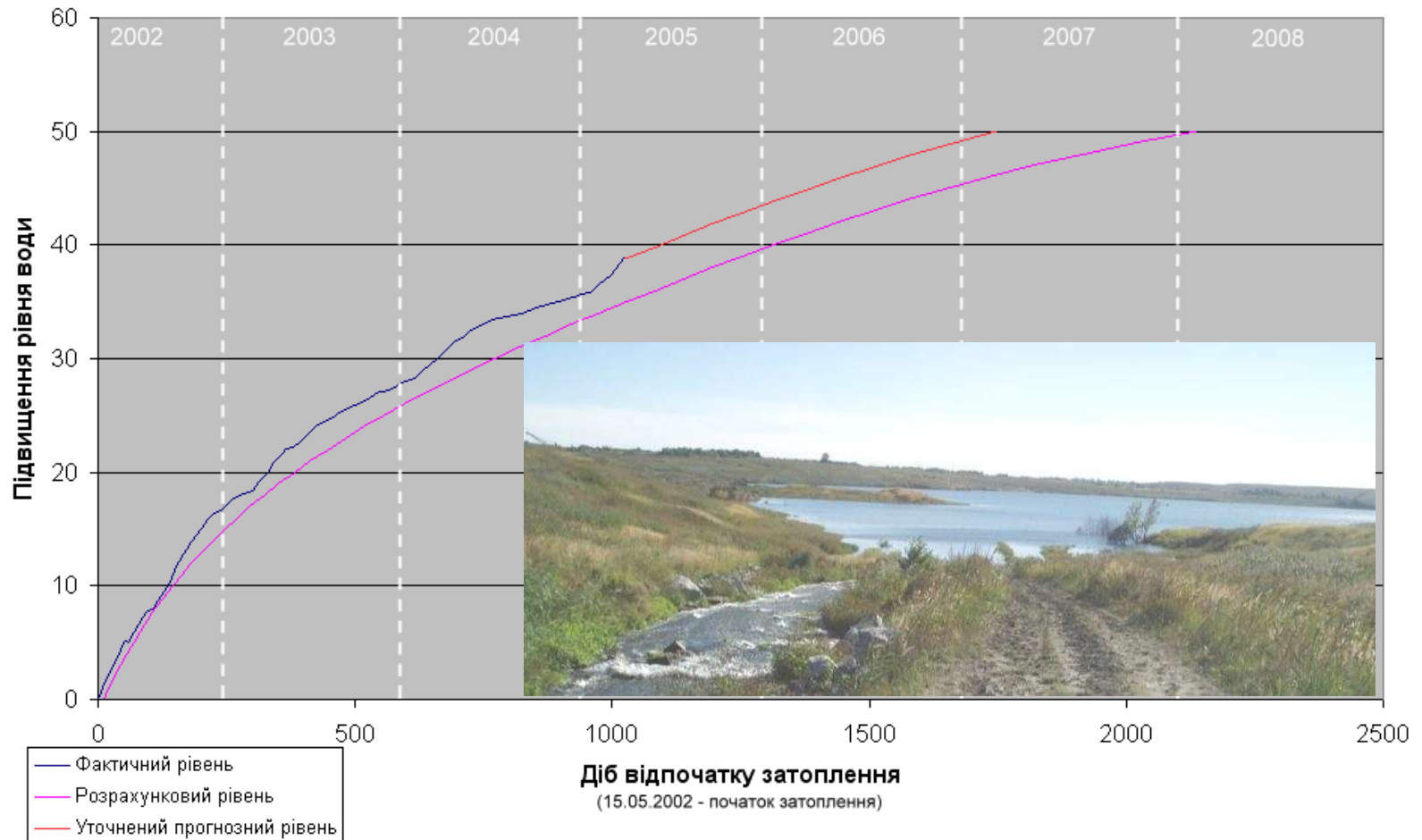

\$15
МЛН

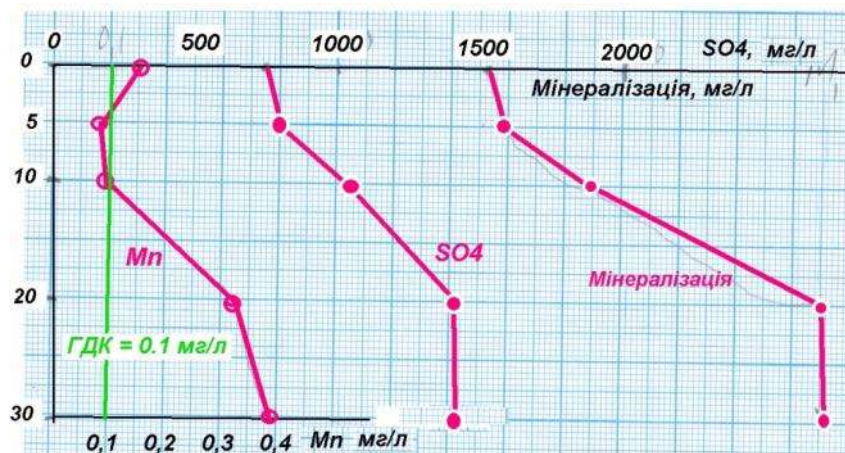
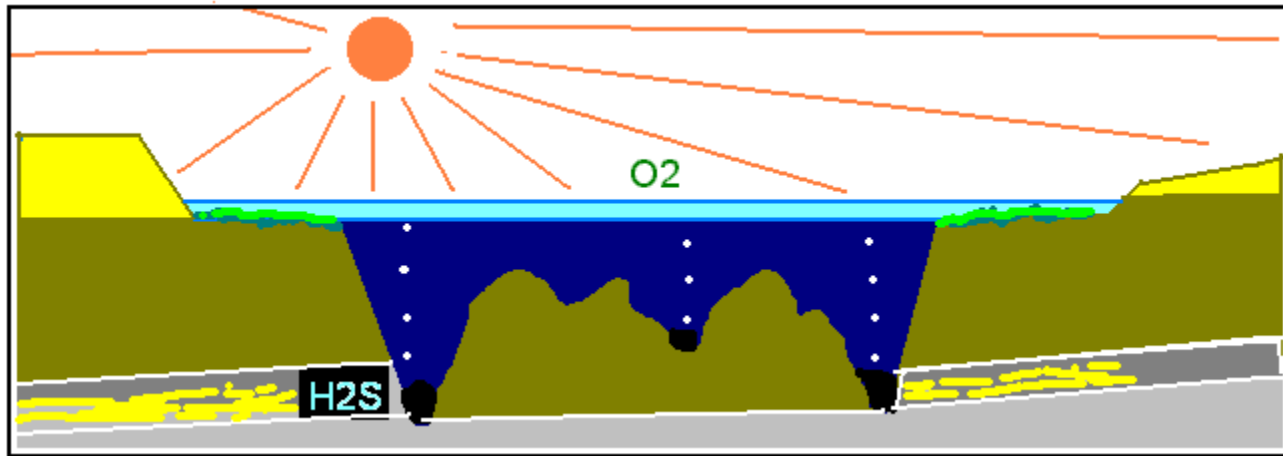

\$200
МЛН

ЗАТОПЛЕННЯ КАР'ЄРІВ

ФОРМУВАННЯ ХІМІЧНОГО СКЛАДУ ВОДИ

Змішування
Розчинення
Окислення
Катіонний обмін
Біохімічні процеси
Біочистка: млини,
фільтри, насоси
**Техногенне
забруднення**

ЗСУВИ

Зсувонебезпечна ділянка в Роздолі

Укріплення борта в Подорожному

Перенесення кладовища в Яворові

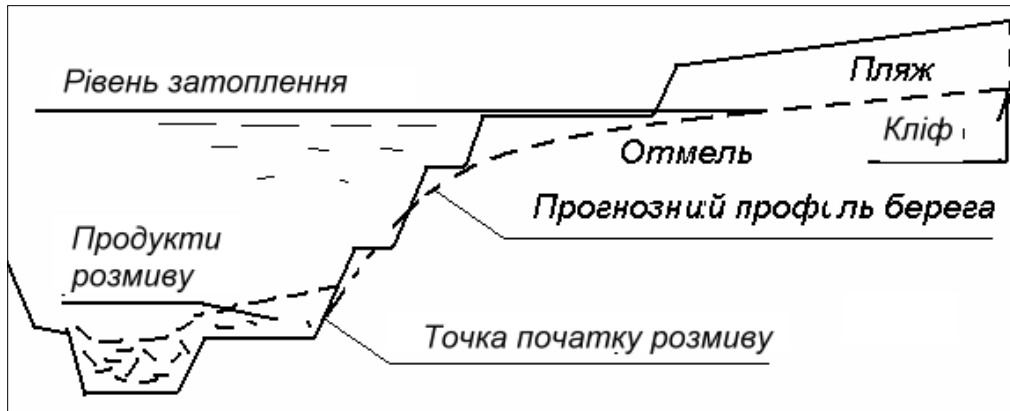
Із зсувами треба боротися, якщо вони створюють загрозу.

Порівнювати вартість захисних робіт з вартістю відселення

Враховувати при визначення водозахисних зон.

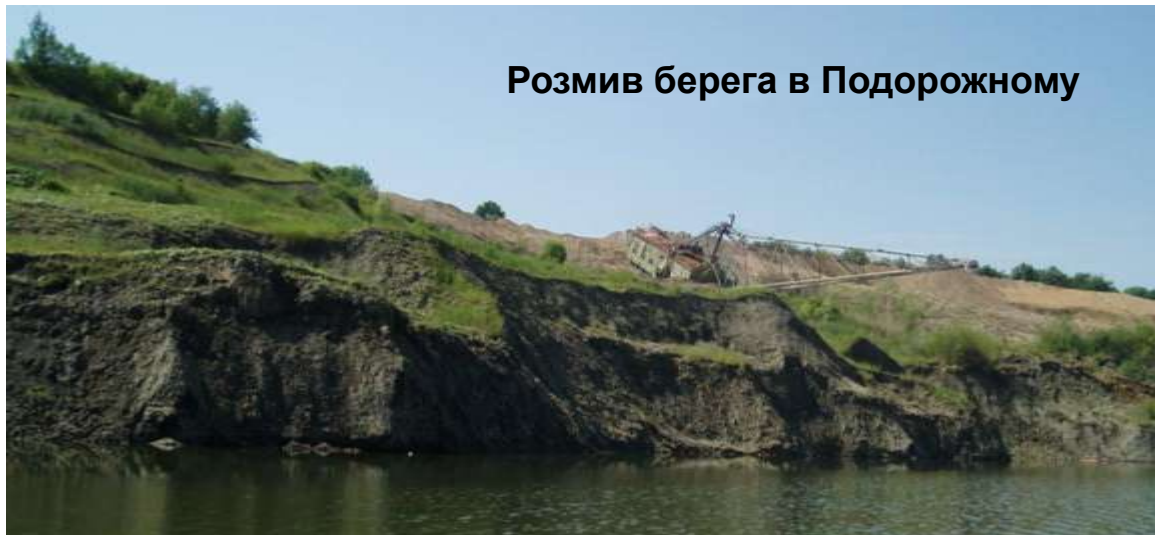
Оцінювати позитивну роль в гідроізоляції дна озер

РОЗМИВ

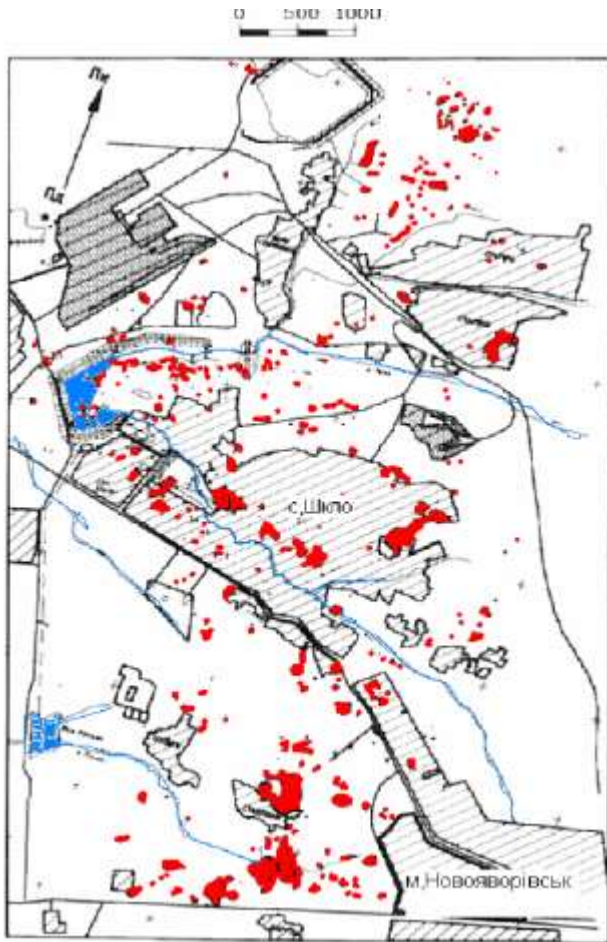
$$i = V_{\text{затопл.}} / V_{\text{розм.}}$$

$$H = a + 1,33hr$$

Розмив залежить від складу порід, розгону хвиль, наявності скальних включень, нахилу берега, темпів затоплення.
Найбільша загроза в Подорожному

ГІПСОВИЙ КАРСТ

Затоплення кар'єру зменшило карстову небезпеку.

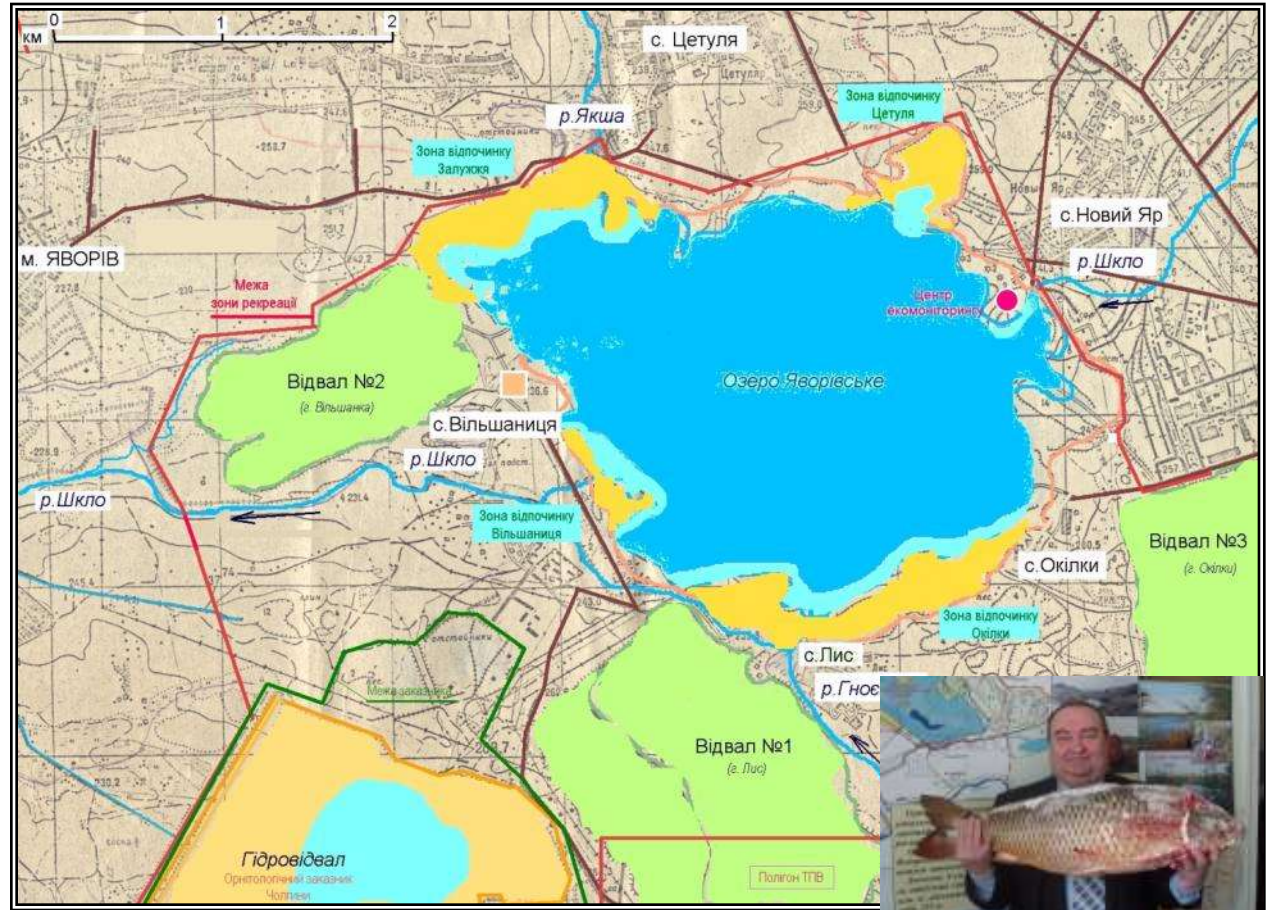
В Яворові можлива активізація карсту в районі Нового Яру і Гноєнця

В Роздолі можливий розвиток карсту під дамбою хвостосховища №2, а також на хвостосховищі №1.

•Яворівське озеро.

НОВЕ ОБЛИЧЧЯ ЯВОРІВЩИНИ

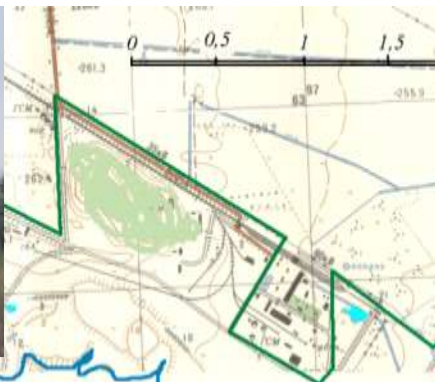
•Об'єм 195 млн м3, площа 9 км2.
Затоплення проводиться з трьох річок, площа їх водозбору 235 км2. Приток поверхневих вод 37 млн м3/рік. Приток підземних вод по мірі затоплення скорочується з 35 до 3.6 млн м3/рік. Станом на 2006 р глибина озера до 65 м, залишилося затопити ще 1 м.
Затоплення закінчиться в 2007 році, Якість води відповідає прогнозу.

- Мета проекту- створення ландшафту, який за різноманітністю і біопродуктивністю буде кращий за історичний.
- Відновлено самопливний стік річок, проводиться рекультивация земель на видобувних полях підземної виплавки сірки, впорядкування берегової смуги, ліквідація тимчасового сміттєзвалища і будівництво нового полігону побутових відходів, проти карстові заходи.
-

ЛАНДШАФТНИЙ ПАРК ПОДОРОЖНЕ

30 малих озер

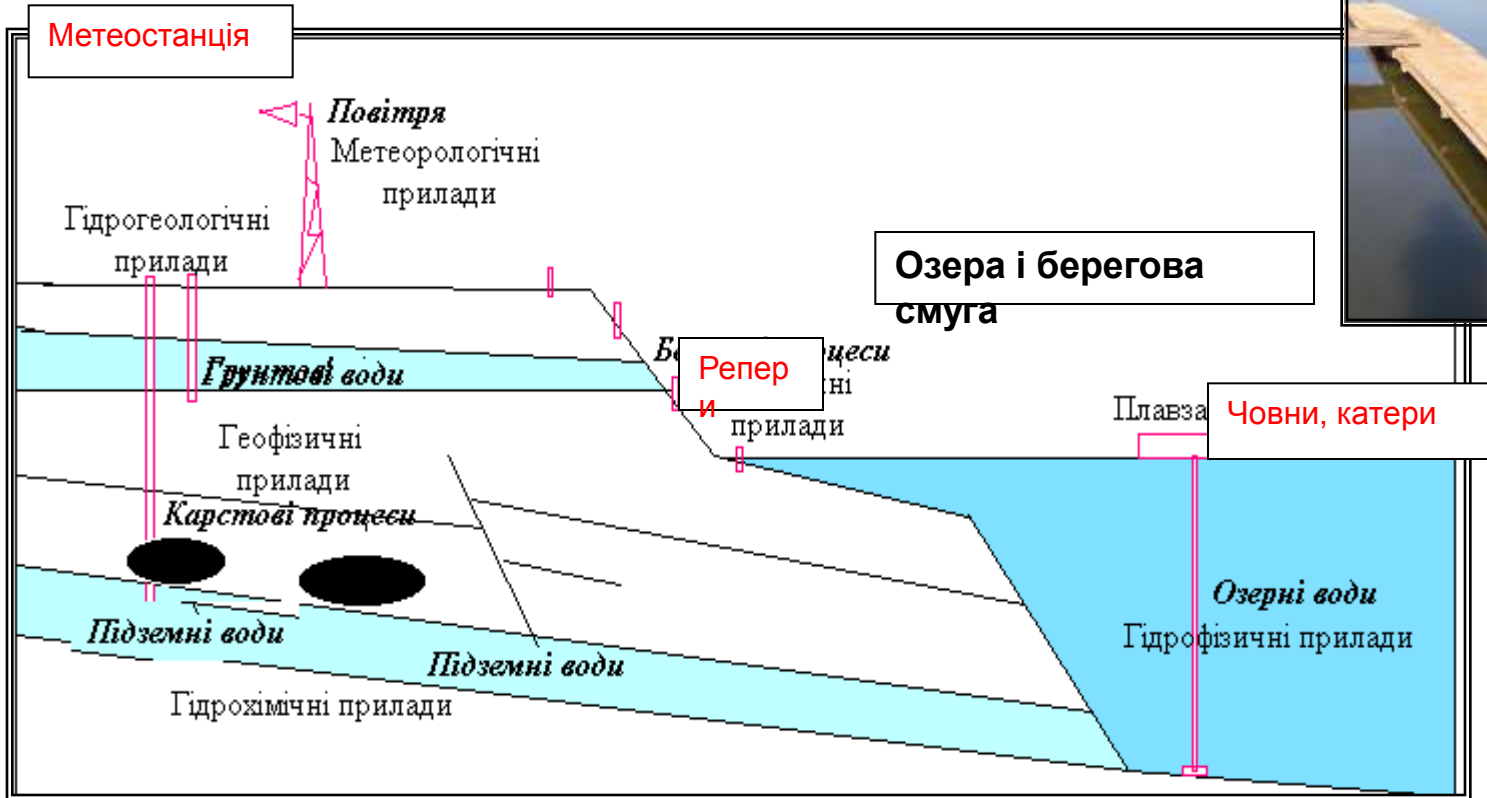
Найглибше в
Україні озеро

Площа земельного відводу 1565 га, в тому числі кар'єр 570 га, відвали 603 га, акумулюючий басейн 95 га. Довжина кар'єру 3.3 км, ширина до 1 км, глибина до 100 м.

МОНІТОРИНГ

Атмосфера: зміна мікроклімату під впливом новоутворених форм рельєфу і акваторій

Гідросфера: техногенні водойми, хімічний склад води, зональність, водообмін, сапробність, трофічність, водний баланс, льодовий режим.

Підземні води: гідродинамічний режим, зміни хімічного складу, умови живлення і розвантаження, ореоли забруднення, агресивність, баланс.

Берегова смуга: ерозія, хвильовий розмив, зсуви, конуси виносу, твердий стік, заростання, параметри безпеки, рекреаційна ємність.

Підпрацьовані території: зсунення поверхні, підтоплення, засолення, провали

ПРОПОЗИЦІЇ З КОРЕГУВАННЯ ПРОЕКТІВ

- Яворів – пропуск річки Гноєнець повз озеро для забезпечення санітарного стоку
- Ліквідація рудника підземної виплавки сірки
- Подорожне – зміна траси каналу для затоплення виїмки
- Стебник – перегляд проекту консервації, розробка проекту ліквідації рудника №2
- Розділ – прискорення будівництва випускного каналу

НОВІ ПРЕКРАСНІ ОЗЕРА

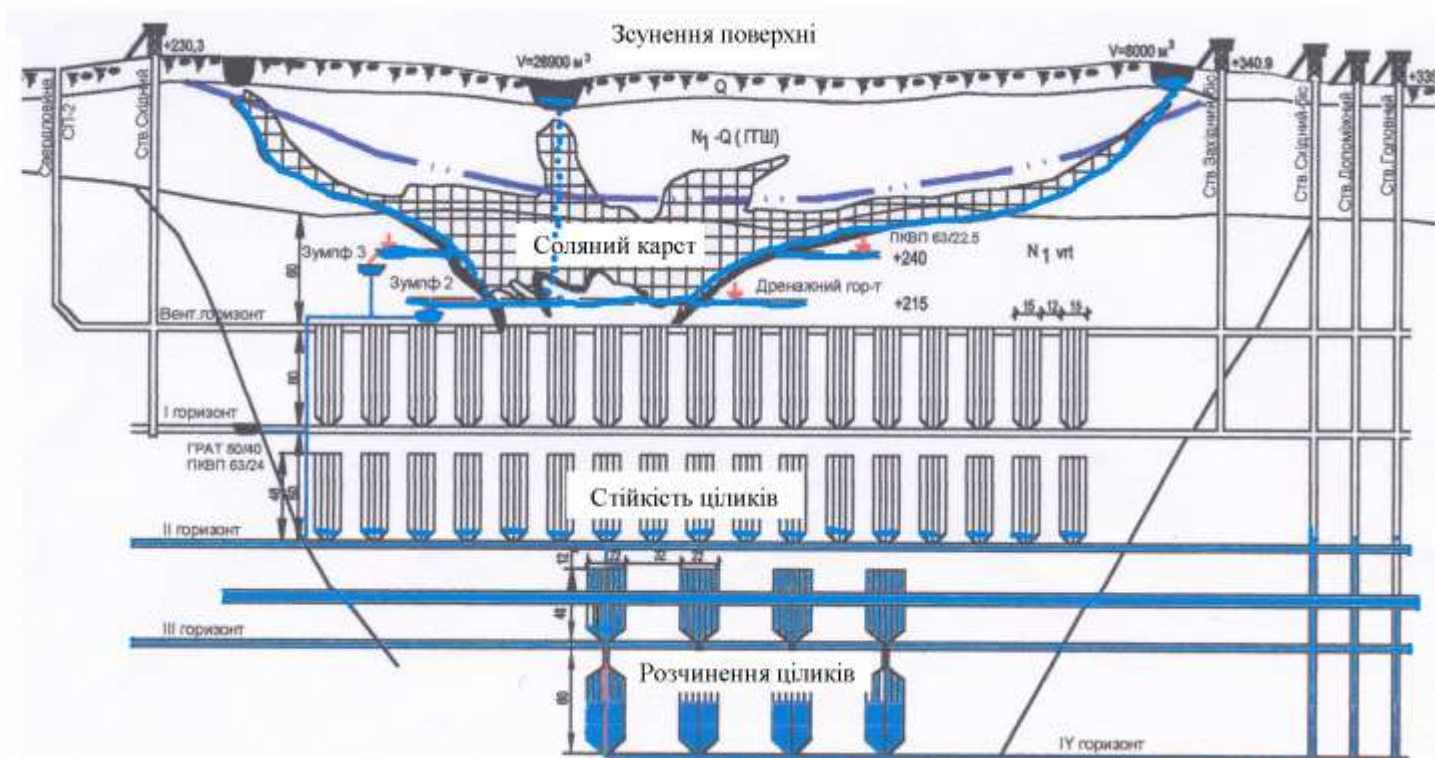

**Відновлений
ландшафт
доповнює
природний
елементами, яких
не вистачає
в даній місцевості.
Посттехногенний
ландшафт
має бути кращим
за історичний.
Відновленим
ландшафтам
– статус
природоохоронних
територій!**

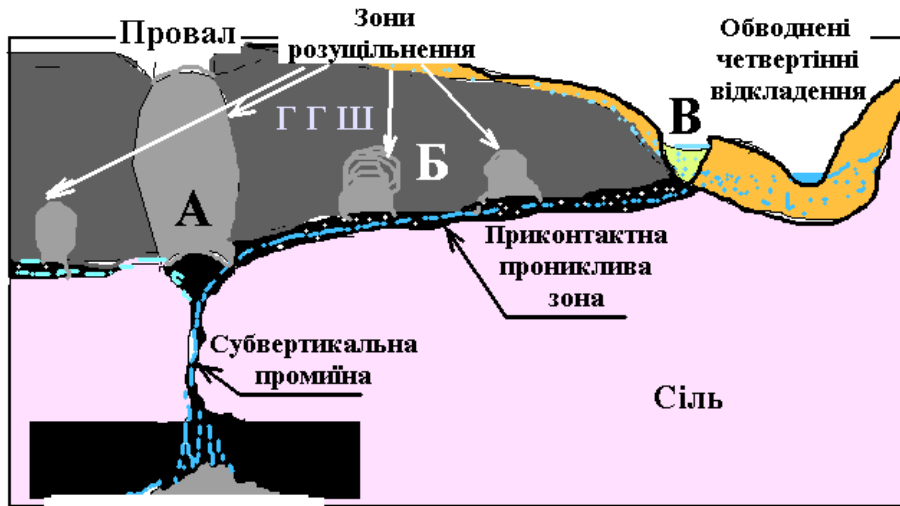
Створення озер відкриває новий етап у розвитку відпочинку і спорту на Львівщині

ПРОБЛЕМА СТЕБНИКА: В ПЕРЕДЧУТТІ КАТАСТРОФИ

Для консервації шахти необхідно 12 млн. грн. в рік. Підтримка в очікуванні провалу потребує витрат 2 млн в рік.

СОЛЯНИЙ КАРСТ

Гірничі виробки

Соляний карст – наслідок видобувних робіт. Це причина аварійного стану Стебницького рудника №2.

Затримка реалізації проекту загострює загрозу провалу

ОЗДОРОВЛЕННЯ БОРИСЛАВА

Нафтові промисли в Бориславі
1902.

На території Борислава 150 років видобували озокерит і нафту шурфами, шахтами, колодзями. Тут близько 12 000 шурфів, дудок, стовбурів, які засипані відходами переробки озокеритової руди і опустилися у вироблений простір на глибину до 70 м. Довоєнні шахти досягали глибини 270 м.

Видобуток нафти
з колодязів у Трускавці

Борислав поч. XX ст.,
фрагмент картини. Худ. R. Völkel

Від ХХ століття залишилися нафтові свердловини і озокеритова шахта

Екстракційні відвали солоні, фітотоксичні, їх необхідно засипати

Екстракційні
відвали
займають
площу 8 га

ЧЕРГОВЕ ЗАВДАННЯ – ЕКОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ЧЕРВОНОГРАДА

Осідання поверхні над виробленим простором призвело до затоплення і підтоплення більше 600 га земель

Кінець доповіді

Дякуємо за увагу